

Racek středomořský *Larus michahellis*

MČ, KŠ, BK

POZNÁVÁNÍ V PŘÍRODĚ Velký racek se čtyřletým cyklem dospívání, velikostí, zbarvením i chováním podobný rackovi stříbřitému a bělohlavému. Oproti nim působí poněkud statněji, elegantněji, má mohutnější hrud, větší hlavu a silný zobák se zahnutou špičkou a výrazným zalomením spodní čelisti (gonysem). Čelo je zaoblenější, temeno plošší, krk plnější a hrnatější. Křídla a nohy sedícího ptáka jsou delší než u racka stříbřitého. Dospělý pták má šedý plášť, bílou hlavu a spodinu těla, žlutý zobák s červenou skvrnou, která často zasahuje až na horní čelist. Nohy bývají jasně žluté, důležitým rozpoznávacím znakem je světlá duhovka oka. Na konci křídel má v letu – oproti racku bělohlavému – více černé barvy a menší bílé tečky, bílá skvrna na špičkách křídel je menší než u racka bělohlavého i stříbřitého. V prostém šatu jsou hlava a krk nevýrazně čárkované (u racka stříbřitého má čárkování větší rozsah, zatímco u racka bělohlavého téměř chybí), nohy jsou zbarveny méně výrazně. Mladý pták je skvrnitě šedohnědý se světlejší tváří a tmavší maskou kolem oka. Šat první zimy je světlejší než u mladého ptáka, tmavé velké skvrny na lopatkách vystřídá jemnější skvrnění a šedohnědá křídla více kontrastují se zbytkem těla. V šatu druhé zimy má bílé břicho a šedohnědou svrchní stranu těla s hnědými skvrnami. Pták v šatu třetí zimy již připomíná dospělé, ale má čárkování na hlavě i krku a méně výraznou skvrnu na zobáku a ve srovnání s rackem stříbřitém a bělohlavým má žlutavý (ne šedohnědý či narůžovělý) zobák a nohy. Celkově je nedospělý racek středomořský – oproti podobně zbarvenému racku stříbřitému a bělohlavému – odlišitelný podle většího rozsahu skvrnění hlavy a spodiny, tmavších ručních

letek, tmavé spodiny křídla, výraznější ocasní pásy a skvrnění kostřece.

Racek středomořský spolu s rackem stříbřitém a bělohlavým jsou druhy se složitým vývojem taxonomie. Ještě v první polovině 80. let 20. století byly považovány za jediný druh racka děleného do několika samostatných poddruhů a rozšířeného na obrovském území holarktické oblasti. Jednalo se o racka stříbřitého (*Larus argentatus*) a starší záznamy o výskytu na území ČR jsou označeny právě tímto názvem. Teprve na konci 20. století byl oddělen samostatný druh racek bělohlavý (*Larus cachinnans*) s pěti poddruhy včetně u nás se vyskytujícího racka bělohlavého černomořského (*L. c. cachinnans*) a racka bělohlavého středomořského (*L. c. michahellis*). Podle nejnovějších vědeckých poznatků se ze složitého komplexu poddruhů patřících k rackům stříbřitému a bělohlavému dnes rozlišují čtyři samostatné druhy, z nichž tři – racek stříbřitý, bělohlavý a středomořský – se vyskytují na území ČR (VAVŘÍK, Crex 2010, 30: 9–26, DICKINSON & REMSEN, JR. 2013).

BIOLOGIE Racek středomořský se vyskytuje nejčastěji na mořském pobřeží, kde preferuje skalnatá pobřeží s útesy a ostrovy, hnízdí ale i na písčitéch plážích a travnatých ostrovech či ve městech na střeších domů. Ve vnitrozemí je možné ho pozorovat na jezerech, větších řekách či polích, známé jsou velké koncentrace racků na skládkách odpadků. U nás ho lze při hnízdění zastihnout obvykle na rybnících a jiných vodních nádržích v koloniích racků chechtavých, kde se zpravidla objevuje v jednotlivých párech nebo v malých skupinách. Hnízdo je zbudováno z vege-

Hnízdní ostrov na ryb. Koclířov

Smíšený pár (vlevo racek středomořský, vpravo racek bělohlavý) na Bošileckém ryb. v r. 2014

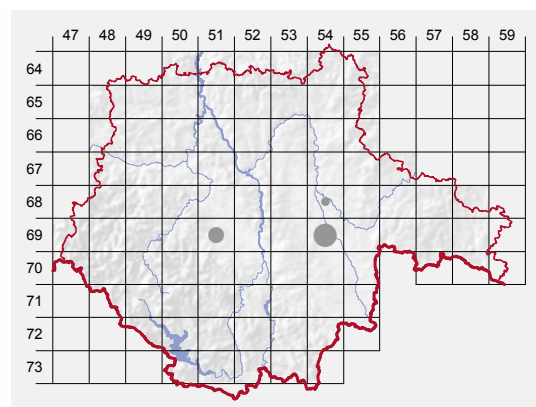

tace z nejbližšího okolí, přidána bývají jednotlivá pera. Snůška obsahuje obvykle 3 (2–4) skvrnitá vejce, která oba členové páru vysezují po dobu 23–28 dní. Po opuštění hnízda se mláďata skrývají v porostech v blízkosti hnízda, k desátému dni dovedou plavat v okolí. Starají se o ně oba rodiče až do jejich vzletnosti ve stáří 35–40 dní. Je stálý až částečně tažný, zimuje ve Středomoří. Potrava je velmi rozmanitá. Tvoří ji hlavně ryby, dále savci, ptačí vejce i mláďata a nejrůznější bezobratlí, ale také mršiny a odpadky.

ROZŠÍŘENÍ Racek středomořský hnízdí v Makaronésii, západní a jižní Evropě, severozápadní Africe a oblasti Středomořího moře. Od 50. let proniká do evropského vnitrozemí, začal hnízdit na jezeru Neuchatel ve Švýcarsku a koncem 80. let se jako hnízdič rozšířil i do Bavorska a Rakouska, hnízdění bylo prokázáno na Bodamském jezeru a na přehradě na řece Inn u Eringu (DVORAK, Egretta 1991, 34: 1–15), v současnosti hnízdí i ve středním Polsku a východním Německu. V ČR je o jeho případném hnízdění uvažováno na Střední nádrži v. d. Nové Mlýny na jižní Moravě, kde od r. 1990 hnízdí racek bělohlavý (MACHÁČEK et al. 2012). V posledních letech byla zjištěna ojedinělá pravděpodobná i prokázaná hnízdění z Moravy a severních Čech, opakovaně hnízdí v jižních Čechách.

VÝSKYT V JIŽNÍCH ČECHÁCH Na území jižních Čech se vyskytují všechny tři dnes rozlišované druhy podobných „velkých“ racků. Jejich determinace je však poměrně obtížná a mnohdy i nemožná. Podle vývoje a šíření populací jednotlivých druhů je pravděpodobné, že značná část neurčených racků zastížených v posledním jednom až dvou desetiletích jsou (společně s racky bělohlavými) nejspíše rackové středomořští, a to zvláště na jaře a v období pohnízních potulek. Pro detailnější zpracování výskytu jednotlivých druhů však zatím chybí dostatek informací, proto údaje o sezónním výskytu a meziročních trendech početnosti jsou hodnoceny pro všechny tři druhy společně (blíže viz racek stříbřitý a bělohlavý).

V současnosti je možno racka středomořského označit za každoročně a stále častěji se vyskytující druh, který výjimečně i hnízdí. Centrem jeho výskytu jsou rybníční oblasti Českobudějovicka a Třeboňska, vzácně se může objevit i na přehradních nádržích. Z posledních let pocházejí pouze jednotlivá pozorování přesně určených jedinců, např. 13. XII. 2008 1 ex. a 17. I. 2009 5 ex. na myslivecké újedi u ryb. Podse-

dek, resp. u ryb. Nový Vdovec na Třeboňsku (J. Cepák in litt.), 21. VIII. 2010 1 ex. na v. n. Lipno u Horní Planě (R. Šálek) a 20. II. 2010 a 8. XI. 2010 1 ex. na řece Otavě ve Strakonících (M. Felbáb, vše avif.birds.cz).

Za první hnízdění tohoto druhu na území jižních Čech (a patrně první v ČR) lze považovat nález hnízda s vejci a posléze mláďat v r. 1998 na ryb. Staré jezero na Třeboňsku (CEPÁK & ŠEVČÍK 1998). V práci uvedené označení za racka bělohlavého odpovídá tehdejšímu taxonomickému pojetí – v současné době je druhová příslušnost přisuzována autory pozorování racku středomořského, dokumentace hnízdičského páru pro determinaci však chybí. Další zahnízdění jedinců určených (mj. i na základě fotodokumentace) jako racek středomořský byla zjištěna až v posledních letech. Na ostrůvku ryb. Koclířov byl v r. 2011 zjištěn opakovaný výskyt nejméně dvou dospělých jedinců v hnízdní době, hnízdění ale nebylo prokázáno (J. Ševčík in litt.), v r. 2012 zde byl opakovaně pozorován pár sedící na hnízdě a 25. V. 2012 nalezeno hnízdo se třemi vejci, mláďata však později registrována nebyla (J. Cepák, avif.birds.cz, J. Mráz & J. Ševčík in litt.). Na možné hnízdění je usuzováno z let 2012 a 2013 i na Bošileckém ryb., druhová příslušnost však není známa (J. Ševčík in litt.). V r. 2013 rackové středomořští poprvé zahnízdili také na Českobudějovicku, kde byla 13. V. 2013 na ostrůvku a mělčině ryb. Dehtář zjištěna dvě hnízda, při povodni počátkem VI. však byla vyplavena (B. Kloubec in litt.).

Pozn. po uzávěrce: Na přelomu VI. a VII. 2014 se na Bošileckém ryb. choval jako na hnízdišti smíšený pár racka středomořského a racka bělohlavého (B. Kloubec, J. Neudert & J. Ševčík in litt.), přičemž další pár racků bělohlavých zde zahnízdil (J. Neudert & J. Ševčík in litt.).

